

feros timent et colunt. Maximum quoque argumentum est, naturam ipsam de immortalitate animarum tacitam indicare, quod nempe omnibus curae sunt, quae post mortem futura sunt, ex Tull. lib. I. tusculan. quaest. Haec autem omnia argumenta tantae sunt evidentiae, ut animos quoslibet ingenuos et veri amatores de sua immortalitate invicte persuadeant.

SOLVVNTVR OBICTIONES.

Obiect. I. Mens humana debet interire cum corpore, nascitur enim cum corpore; ergo non est immortalis. *Resp.* N. ant., ad cuius probationem dist., mens humana nascitur cum corpore, sed modo longe diverso, C. ant., eodem modo, N. ant. et cons. Mente humana non interire cum corpore variis iisque invictissimis argumentis iam demonstravimus. Evidem anima nascitur cum corpore, sed modo penitus diverso. Quippe corpus educitur e materia iam existente, anima vero creatur, seu e nihilo tam sui quam subjecti producitur. Quare non possunt interire mentes humanae instar corporis per dissolutionem et separationem partium, sed tantum desinere per annihilationem. Quod autem interire non potest nisi per annihilationem, immortale est ex natura sua. Sed quaestio de origine animae heic breviter tantum indicanda, quan-

tum ad metaphysicos pertinet. De mentis origine variae fuerunt sententiae, quae tamen ad tres praecipuas referri possunt. Qui mentem corpoream statuunt, eam a parentibus una cum corpore generari aiunt; alii, ab initio mundi eam a Deo sine corpore creatam fuisse, dicunt; alii denique, eam a Deo creari, et corpori, quem formatum est, immitti sentiunt.

I. Qui mentes corporeas esse, easque instar corporis ex traduce propagari contendunt, satis refelluntur ex iis, quae de animae spiritualitate demonstravimus. Fuere quidem nonnulli patres, qui, ut facilius peccati originalis transmissionem adversus pelagianos explicarent, existimauint, quoddam esse veluti semen incorporeum, quo animae a parentibus traducerentur ad posteros, ea quaestione de animae origine necdum eliquata et definita.

II. Qui animas initio mundi creatas aiunt, id absque ullo fundamento adserunt. Etenim quae ratio umquam ab illis philosophis adlata fuit, vel adferri umquam poterit, qua ostendatur, humanos animos ante corpora exstisset? Et quidem quum humanus animus regendo corpori accommodatus sit atque destinatus, longe verisimilius est, ipsum tunc solum a Deo creari, quum corpori coniungi debet.

III. Per rationem solam demonstrari non

potest, vel saltem hactenus demonstratum non est, mentes humanas a Deo creari, et corpori coniungi eo momento, quo formatum est. Praeterea non potest accurate indicari, quo tempore formatum sit corpus, neque etiam ratione sola invicte determinatur, utrum in corpore imperfecto mens aliquamdiu fuerit, nec tandem, quo momento corpori perfecto coniungatur, potest definiri.

Varias de animarum origine opiniones dubitanter proponit S. August. his verbis: *harum autem sententiarum de anima, utrum de propagine veniant, an in singulis quibusque nascentibus mox fiant, an in corpora nascentium iam alicubi existentes vel mittantur divinitus, vel sua sponte labantur, nullam temere adfirmari oportebit; aut enim nondum ita quaestio a divinorum librorum catholicis tractatoribus pro merito suae obscuritatis et perplexitatis evoluta atque illustrata est, aut si iam factum est, nondum in manus nostras huiusmodi litterae pervenerunt.* Verum in hac quaestione, quae S. Augustini temporibus libere propugnata fuit, hoc hodie de fide certo tenendum est: animas non a parentibus generari, sed a Deo immediate creari, et corporibus, quibus coniunguntur infundi.

Inst. 1. Mens humana pendet a corpore, ut exsistat; ergo perit pereunte corpore. Prob. ant. Mens humana non producitur, nisi depen-

denter à corpore; ergo pendet a corpore, ut exsistat. Resp. N. ant., ad cuius probationem dist., non producitur, nisi dependenter a corpore tamquam ab occasione, C. ant., tamquam a subiecto, in quo et per quod exsistat, N. ant. et cons. Si mens producetur dependenter a corpore tamquam a subiecto, in quo et per quod exsisteret, sicut rotunditas cerae v. g. producitur dependenter a cera, in qua recipitur; penderet quidem a corpore, ut exsisteret, ac pereunte corpore ipsa interiret; sed producitur tantum dependenter a corpore tamquam ab occasione, quatenus scilicet conformato et organis sufficienter instructo corpore, cum quo mens destinata est constituere totum hominem, statim determinatur Deus ad creandam animam huic corpori coniungendam. Itaque anima non magis pendet a corpore, ut exsistat, quam paries aliquis pendet ab alio pariete praeeexistente, ad cuius occasionem constructur, ut cum illo domum efficiat.

Inst. 2. Mens humana pendet a corpore, ut operetur; ergo etiam, ut exsistat. Resp. dist. ant. pendet a corpore, ut operetur tamquam ab occasione, C. ant., tamquam a principio suarum operationum, N. ant. et cons. Corpus non cogitat, non percipit, non vult, non sentit; ergo non est principium operationum animae, sed est tantum occasio cogitandi, quatenus scilicet propter leges commercii, quod est

inter illas duas hominis partes tam dispare, mens determinatur ad cogitandum ex occasione motuum, qui sunt in corpore, praesertim in cerebro. Corpus enim per se et proprie non agit in animam spiritualem. Porro quamvis occasionis nomen heic et alibi usurpemus, non tamen intelligendum est, quasi causarum occasionalium systemati faveamus. Hoc vocabulo nihil aliud significamus, nisi coniunctionis legem inter corpus et animam, quaecumque sit lex illa, de qua in metaphysics progressu sermonem habebimus.

Inst. 3. Mens non potest operari, nisi dependenter a corpore tamquam ab occasione; ergo extra corpus non potest operari. *Resp. dist. ant.* mens, dum *unita* est corpori, non potest operari, nisi dependenter a corpore tamquam ab occasione, esto ant. postquam *separata* est a corpore, *N. ant. et cons.* Distingui debet duplex status mentis humanae; alias, quum est unita corpori, alias quum est separata a corpore. In primo statu aequum fuisse videtur, ut anima cogitaret dependenter a corpore, excitata scilicet per motus varios in organis sensoriis impressos, sic nimur instituente Deo. In altero autem statu, nempe a corpore separata, et carnis quasi compedibus soluta, operari poterit modo longe nobiliori sibique magis conveniente, per intellectiones puras sine ulla phantasmatum admixtione. Nihil etiam obstat vi-

detur, quominus anima a corpore separata easdem et similes habere possit sensations, eademque percipere phantasmata, non secus ac dum corpori coniuncta est. Etenim quis negat, animam a corpore seiunctam obiecta sensibilia eorumque qualitates posse percipere? quandoquidem etiam dum est coniuncta corpori, ipsa, non corpus percipit. Eadem vero causa, quae ex occasione motuum corporis perceptiones animae producit, easdem similesve perceptiones sine illis motibus producere poterit.

Inst. 4. Mens extra corpus esset in statu violento; ergo naturaliter non potest existere separata a corpore. *Resp. I.* permisso antecedente, *N. cons.* Quod substantia sit in statu violento, non sequitur, eam continuo in nihilum redigi, nisi substantia illa sit corporea, cuius partes dissolvi possunt. Vnde animae damnatorum, quae simplices sunt, etiamsi in statu violento versentur, non tamen siccirco pereunt, sed dolori suo in perpetuum vivunt. *Resp. II.* *N. ant.* Equidem animae violentum est a corpore separari propter naturalem in corpus propensionem. At non probant adversarii, eam a corpore separatam esse in statu violento. Nam etiam si anima huiusmodi propensionem servaret, non tamen dici posset in statu violento, in eo saltem sensu, quod corporis praesentia carere non possit. Et certe animae beatae et intime cum

Deo coniunctae minime sunt in statu violento, qui earum obstarer felicitati.

Inst. 5. Saltem anima a corpore separata non poterit ullas sensationes habere; ergo erit in statu violento. *Resp. dist. ant.* non poterit sensationes habere, si per sensationem intelligas perceptionem impressionis alicuius factae in corpus, *C. ant.*, si intelligas interiorē affectionem animae, qualis ipsi advenire solet ex occasione corporis, *N. ant. et cons.* Et quidem si sensatio sumatur pro perceptione alicuius impressionis factae in corpus, mens extra corpus nullam sensationem habere potest; quum enim corpori desinat esse coniuncta, illius motibus tamquam occasionibus non adscitur. At si sensatio sumatur pro interiori ipsis humanae mentis affectione, quae occasionem habere solet a corpore, certe mens a corpore separata sentire potest. Etenim iisdem perceptionibus tunc adsciri potest, Deo volente, quibus adscitur, ubi corpori est sociata, cuin eo tantum discriminē, quod ubi corpori sociata est, illas perceptiones accipit ab obiectis externis *mediate*, scilicet mediante corpore suo; ubi vero a corpore soluta est, easdem aut similes perceptiones ab iisdem obiectis poterit *immediate* recipere.

Obiect. 2. Mens humana est essentialiter forma corporis; ergo pendet a corpore, ut existat. *Resp. dist. ant.* est essentialiter forma corporis secundum *aptitudinem*, *C. ant.*, se-

condum *actualem informationem*, *N. ant. et cons.* Mens ex propria conditione apta est coniungi corpori, et cum eo totum substantiale componere; sed quum sit substantia a corpore omnino distincta, et extra corpus agere possit, non est de eius essentia, ut corpori coniungatur. Hanc difficultatem fusius deinde explicabimus.

Inst. Mens humana est pars hominis, id eoque substantia incompleta; ergo de eius essentia est, ut actu coniungatur corpori. *Resp. N. cons.* Mens humana non dicitur incompleta eo sensu, quod sit quasi dimidia substantiae, cui desit aliquid ad rationem substantiae; sed eo tantum sensu, quod sit apta ad corpus informandum, et hominem una cum corpore constituendum.

Obiect. 3. Quod crescit, viget, deficit cum corpore: quod omnibus corporis mutationibus est obnoxium, debet dissolvi et interire cum corpore; atqui mens humana crescit in pueris, viget in iuvenibus, deficit in senibus, sana est in sanis, aegra in aegris; ergo mens humana non est immortalis. *Resp. dist. mai.* si haec omnia menti realiter, non secus ac corpori, contingent, *C. mai.*, si apparenter tantum et ex occasione corporis, *N. mai.* et *dist. min.*, *N. cons.* Illae igitur mutationes, quae videntur menti humanae contingere, ipsi re vera non accident, sed sunt propriæ solius corporis, cuius organis muta-

tis necesse est, et anima videatur mutata propter arcissim, quia habet cum corpore, coniunctionem, aque mens non ratione sui, sed apparenter tantum crescit, viget ac deficit. Scilicet quamdiu mens coniuncta corpori, ea videtur esse coniunctio a Deo instituta, ut nullae oriantur in mente cogitationes, quas statim non consequantur aliqui spirituum animalium motus in organis corporis, et praesertim in cerebro, et vicissim nulli fiant spirituum animalium motus saltem aliqua ratione, quin illico mens ad varias cogitationes pro istorum motuum varietate determinetur. Vnde quum imbecilla sint et imperfecta corporis organa, dum nimis molle est ac fluidum cerebrum, non tam facile nec tam constanter mens determinatur ad cogitandum, vel etiam pluribus cogitationibus occupata continuo distrahitur ob levitatem spirituum et delicatiorem totius corporis habitudinem. Hinc levitas et inconstantia puerorum, qui seriis rebus vix possunt attendere: hinc eorum difficultas et impotentia ideas inter se comparandi et ratiocinandi; quia non satis diu eadem ideae menti praesentes retineri possunt, et illorum attentio nimis occupatur; immo tota a vividioribus sensationibus exhaeritur. At quo magis explicantur et inter se ordinantur organa cerebri, quo solidiora sunt ac firmiora, quo liberior est spirituum aditus et fluxus per eorum meatus; eo magis ex-

scere atque vigere ipsa mens videtur, quia facilius, promptius et fortius determinatur ad cogitandum, tumque diutius retinet easdem ideas, quas inter se comparare potest, nec tam facile distrahitur, atque siccirco mens in viris firma est. Dum vero deficient spiritus animales, dum exsiccantur rigescuntque organa humoris defectu atque inopia, vel nimia humoris copia recluduntur organorum meatus, tum ipsa vis cogitandi languere videtur, ut contingit in decrepitis senibus. Ob easdem rationes mens turbatur in ebris et phreneticis, quia quum abundet fervor atque nimius sanguinis et spirituum aestus, hinc oritur violenta fibrarum cerebri et arteriarum agitatio, multaeque promiscue et tumultuose excitantur ideae, dum per cerebri vestigia cum impetu et sine ordine currunt spiritus, tumque in musculos fluant turmatim ad varios motus inconcinos et convulsivis similes excitandos. Contra in lethargicis, suffuso aqueis humoribus cerebro et spiritibus implicatis, vacui laborant residuntque nervi et musculi; unde stupor altus et diuturnus obrepit, totumque corpus occupat. In hiis autem omnibus casibus aut morbis non ipsa mens sed cerebrum curatione indiger. Nec substantia spiritualis istas in se ipsa patitur vicissitudines, sed tantum propter suam cum corpore connexionem, a quo pendet tamquam ab instrumento cogitandi male affecto; sicut fe-

re manus scribentis pendet a vicio aut perfectione calami. Quapropter mens a corpore soluta nec iam organis eius obnoxia , prorsus immunis erit ab illis mutationibus externis.

Obiect. 4. Ipsa mens humana obnoxia est innumeris mutationibus ; ergo naturaliter interire debet. Resp. dist. ant. obnoxia est mutationibus *accidentalibus* , C. ant. *substantialibus* , N. ant. et cons. Et quidem mens obnoxia est variis mutationibus , quia capax est diversarum operationum et modificationum ; sed illae mutationes sunt mere accidentales ; quippe substantia animae varias et oppositas suscipiens modifications , ipsa quidem mutatur , sed totam sui essentiam semper retinet. Praeterea , quod diligenter animadvertisendum est , modifications oppositae , volitiones scilicet et nolitiones , amor et odium sibi succedunt in eadem anima , sed sine ulla divisione et separatione partium in subiecto. At modifications corporis , quae sibi succedunt in eodem subiecto , longe aliter se habent. Igitur diversae et oppositae modifications , quae possunt mutare substantiam ipsam , et subiecti corporei interitum importare , idem non possunt in substantiam spiritualiem et simplicem , qualis est mens humana.

Obiect. 5. Ex animae spiritualitate non colligitur illius immortalitas ; ergo nulla sunt argumenta , quibus animae immortalitatem

demonstrare voluimus Resp. N ant. Etenim substantia partium expers natura sua immortalis est. Praeterea etiamsi permitteremus ant. negare tamen possemus consequentiam. Non enim solo hoc argumento usi sumus , verum et pluribus aliis : argumentati enim sumus ex consensu hominum , ex conscientiae stimulis , ex iustitia Dei , aliaque plurima adhibuimus argumenta.

Inst. Quod cogitat , est spirituale ; sed brutorum animae cogitant ; ergo sunt spirituales ; atqui tamen morte pereunt cum corpore ; ergo licet mens humana spirituialis et simplex sit , minime sequitur , eam esse immortalem. Singulae huius argumenti propositiones facile probantur. *I^a quod cogitat , est spirituale* , iam a nobis ipsis fuit fuse demonstrata. *II^a brutorum animae cogitant* , ex brutorum actionibus est manifesta. Innumera enim quotidie videmus a brutis animalibus fieri , quae sine cogitatione nullo modo explicari possunt ; ita felium solertia et dexteritas in capiendis muribus : ita fidelitas canum erga dominos : ita ars imitandi in similis : ita innumera alia omnibus obvia et notissima quae fusius persequi superfluum est , sensum et cogitationem in brutis demonstrant , nec mechanice fieri possunt. Haec altera propositio : *animae brutorum cum corpore pereunt* , ab omnibus , si paucos metempsychosis aut harmoniae praestabilitae patronos excipias , ad-

mittitur. Et quidem si anima bruti est spiritualis et immortalis, quid agitur de innumeris illis tot animalculorum animabus immortalibus? an de corpore in corpora transmigrant? An entia in mundo inutilia sunt post corporis interitum? Praeterea quemadmodum crudelis merito dicitur homo, qui hominem occidit, cuius anima est immortalis; ita non sine crudelitate summa perirent tot animalia, quorum animae immortales essent.

Respondent cartesiani negando, bruta animalia cogitare, aut proprie sentire, aut ullam illis esse animam a corpore distinctam, multisque rationibus probare nituntur, Deum potuisse facere corpus bruti, quale est; ita ut sine ulla anima et per solum corporis mechanismum omnes, quas in brutis miramur, actiones obiret. Totam, quantum possunt, suae hypothesi probabilitatem conciliant cartesiani his aliisque similibus exemplis et rationibus. Ea est hominum industria, ut machinas brutis animalibus fere similes fingere potuerint. Fertur Iohannes Regiomontanus aquilam ligneam fecisse, quae in aëra sese recipiens imperatori Notimbergam tendenti viam demonstravit: muscam quoque volatilem fixisse dicitur. Notissima sunt omnibus, quae narrantur de fictili capite Alberti Magni, quod verba quaedam protulisse legitur. Nec minus stupenda est structura ferrea statuae, quae per varios

infractus ad regem perrexit, flexisque genibus et libello supplici oblato, libertatem auctori suo captivo imploravit, et eadem via reversa est. Sed quidquid sit de illis, quae iactantur artis mechanicae portentis, certissima est et fere incredibilis artificum quorundam industria, quae tanta fuit, ut difficiliores animalium motus imitati fuerint, et in variis machinis expresserint. Porro si tantum potuit humana dexteritas, quid non poterit infinita Dei potentia, cui certe nulli limites praescribi possunt? igitur non repugnat, solidi mechanismo tribui omnes, quas miramur, brutorum operationes. Porro *natura simplex est*, ut vulgare fert philosophicum axioma, atque frustra fit per plura, quod fieri potest per pauciora. En speciosissimam cartesianorum argumentationem.

Respondent vulgo alii, maximum esse inter bruti et hominis animas discrimen. Homo enim ideas abstractas format, veritates necessarias et aeternas ac semetipsum actu reflexo cognoscit, ac tandem ratiocinatur. At bruta sensationibus tantum aguntur, res singulares et corporeas dumtaxat percipiunt, actus reflexos non eliciunt, neque ullo modo ratiocinantur, aut unum ex alio deducunt. Vnde concludunt, brutorum animam non esse spiritualem sed materialem. Verum hac ratione convellitur argumentum, quo probatur, cogitationem non nisi substantias simplici

posse convenire ; ideoque nulla est ratiocinatio inde deducta ad statuendam mentis humanae immortalitatem. Et certe fatendum est, mentis humanae spiritualitatem ac immortalitatem alii plurimis rationibus comprobari , quae ad bruta transferri nequeunt ; sed tamen validum illud argumentum elevaretur hoc , si verum esset , peripateticorum responso At ipsi facile satisfacere non possunt his quaestionibus : quomodo concipient , cogitationem inesse posse substantiae extensae et paribus compositae ? Qua ratione stuantur , bruta nullo modo ratiocinari ? Vnde per rationem solam scient , ideas abstractas et ratiocinandi facultatem non posse esse nisi in substantia simplici , ideas vero singulares atque memoriam posse esse in substantia composita et extensa ?

Respondent alii , nihil , si rationem solam consulamus , obstare , quominus belluis tribuatur aliqua ratio imperfecta et substantia spiritualis inferioris ordinis . Qua enim , inquiunt , ratione humana demonstrari potest , Deum naturas quasdam intelligentes minus perfectas , ac breve tempus duraturas non creasse ? Sed hac responsione subvertitur principium istud : *Deum nullam substantiam annihilare*. Si vero animae illae brutorum immortales dicuntur , iam vel metempsychosis absurdio inio admittenda , vel respondere coguntur huius sententiae auctores gravissimis difficultatibus , quae proponi possunt circa

statum earumdem animarum , postquam a corpore sciunctae sunt.

Nos vero in hac tanta opinionum varietate , in hac rei ipsius obscuritate dicimus , non ideo neganda esse , quae clara sunt , eo quod obscura quedam evolvere aut mente capere nequeamus. Quum vero argumenta , quibus mentis humanae spiritualitatem et immortalitatem comprobamus , valida certe sint atque perspicua ; obiectiones ex ignota brutorum natura desumptae certa et evidenter argumenta non labefactant. Igitur his aliisque id genus plurimis quaestionibus non alio respondemus modo , quam candida ignorantiae nostrae confessione. Fatemur scilicet , hoc nobis esse per solam rationem incognitum. Heic tantum pro anima nostra pugnamus , sed ratione sola , neque omnibus difficultibus ex incognita belluarum anima satisfacere possumus. Argumentum nobis oppositum est ad ignorantiam , non ad iudicium. Contra vero argumenta pro spiritualitate et immortalitate animae sunt ad iudicium , atque desumpta ex ipsius rei natura. Id autem maxime cavendum est , ne certissimas demonstrationes philosophicis opinionibus misceamus ; atque religiosissime praesertim servari debet haec regula , si agatur de sanctissimis fidei nostrae decretis.

Obiect. 6. Sapientiae cap. 2. vv. 2. 3. legitur : post hoc , id est , post mortem , erit-

mus tamquam non fuerimus... cinis erit corpus nostrum, et spiritus diffundetur, tamquam mollis aér, ergo mens est aura tenuis, quae homine moriente evanescit. Resp. N. cons. Non ex propria persona sapiens loquitur, sed ex persona impiorum, ut capit is initio admonet: *dixerunt impii cogitantes apud se non recte, et v. 21. 22. subiungit: haec cogitaverunt impii, et erraverunt... nec iudicaverunt honorem animarum sanctorum, quoniam Deus creavit hominem inextirpabilem, et ad imaginem similitudinis sua facit illum.*

Obiect. 7. Ecclesiastes cap. 3. v. 19. ex propria persona loquens sic ait: *unus interitus est hominis et iumentorum, et aequa utriusque conditio, sicut moritur homo, sic et illa moriuntur... nihil habet homo iumento amplius; ergo tam moritur anima hominis, quam belluae.* Resp. N. cons. Nam haec scripturae verba non debent intelligi de mente humana, sed de vita hominis animali, quae non magis stabilis est, quam bruti cuiuslibet. In hoc toto libro declarat Ecclesiastes praesentium et sensibilium bonorum vanitatem, nosque admonet, ut ad vitam aeternam et bona increata adspiremus: *antequam... revertatur pulvis in terram suam, unde erat, et spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum,* cap. ult. v. 7.

Obiect. 8. Eodem cap. 3. v. 21. ait Eccle-

siaates: *quis novit, si spiritus filiorum Adam ascendat sursum, et si spiritus iumentorum descendat deorsum?* ergo aequalis est conditio hominis cum iumento, etiam quod ad interitum. Resp. N. cons. Verba ecclesiastis non sunt dubitantis, sed increpantibus amorem sensibilium, et damnantis iudicia, in quibus plus sensibus et sensuum praeiudiciis tribuimus, quam rationi et auctoritati divinae. Si omnia velimus metiri sensibus: *quis novit, si spiritus filiorum Adam ascendat sursum?* Hinc ait, Deum probare voluisse hominis fidem, quod nempe, quantum sensus suadent, habeat interitum communem cum belluis; certus tamen esse debeat ex purae rationis lumine et ex divina auctoritate, se esse immortalē, quod ad mentem seu spiritum, qui ad Deum reversus est.

Obiect. 9. Ex 1. ad Timoth. cap. 9. v. 16. *Deus solus habet immortalitatem;* ergo anima humana non est immortalis. Resp. dist. ant.: *a se ipso et necessariam immortalitatem*, C. ant., ab alio, N. ant. et cons. Et quidem solus Deus est immortalis immortalitate necessaria et nullo indigente conservatore, mens autem humana indiget conservari a Deo, ut aeternum existat. Pariter, quod dicitur in vi. synodo oecumenica, animam non natura sed gratia Dei esse immortalē, eo sensu intelligendum est, quod anima immortalitatem habeat Deo volente et

conservante , quae conservatio est indebita naturae , sed est ex sola gratia.

CAPVT II.

De mente humana in ordine ad corpus.

De mente humana sic spectata tria considerari possunt : i. quomodo corpori coniungatur , et quaenam sint hac de re philosophorum hypotheses : ii. quaenam sint praeципuae sensationum leges , et in qua praesertim corporis parte anima residere videatur: iii. tandem , quia imaginatio et memoria ad corporis animaeque coniunctionem maxime referuntur , de imaginatione et memoria sermo habebitur.

ARTICVLVS I.

Quomodo anima corpori coniungatur , et quaenam sint huius coniunctionis leges.

I.

Substantia spiritualis corpori coniuncta dicitur variis modis. Si anima de aliquo obiecto cogitet , huic obiecto veluti praesens fit , et haec coniunctio dicitur *adsistentiae*. Spiritus potest corpori coniungi ita , ut pro arbitrio suae voluntatis moveatur corpus , et illa con-

iunctio dicitur vel *adsumptionis* , qualis est inter angelum et corpus aëreum , quod sibi adsumit: aut dicitur coniunctio *possessionis* ut quum spiritus malus energumeni corpus agitat contra voluntatem hominis. Corpus aliquod ita etiam potest cum spiritu coniungi , ut moto corpore spiritus sentiat , licet volente spiritu corpus non moveatur. Sic intelliguntur daemones et animae damnatorum in inferis cum igne materiale coniungi. Tandem spiritus ita potest corpori coniungi , ut mutua sit connexio inter spiritus cogitationes et certos motus corporis , ac vicissim , quemadmodum in nobis metipsis experimur. Nam ea est coniunctio animae cum corpore , ut certa ratione moto corpore cogitet mens , et versa vice.

II. Ut commercium animae cum corpore huiusque commercii circumstantiae melius intelligantur , triplicis generis motus distinguere licet in corpore. Alii *naturales* dicuntur , quales sunt motus cordis , cerebri , arteriarum , venarum cet. alii dicuntur *voluntarii* , qualis est superciliorum et palpebrarum motus , quum aliquid subito oculos percillet; alii denique motus appellantur *liberi* , qualis est motus pedum ad ambulandum. Motus naturales nullatenus oriri ab anima , certissimum est. Fiunt enim illa non advertente , nolente , atque etiam dum nondum est coniuncta corpori. Igitur motus illi pendent